

**ПРИНЦИП ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА ЯК СКЛАДОВА
ЄВРОПЕЙСЬКОЇ СИСТЕМИ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ**

Загальновідомо, що Європейська система захисту прав людини є регіональним інструментом для реалізації механізму захисту прав та основоположних свобод особистості на європейському континенті. Дана система була сформована завдяки тісній співпраці таких міжнародних організацій, як Ради Європи, Європейського Союзу та ОБСЄ. Першочергово, слід звернутися до преамбули Статуту Ради Європи (далі – Статут) [1], де даний принцип закріплюється як один із трьох взаємопов'язаних складових заснування Ради Європи, на рівні з демократією й свободою та правами людини. А отже, згідно зі Статтею 3 Статуту, всі нові країни-члени, що бажають вступити до міжнародної організації повинні дотримуватись принципу верховенства права.

Фундаментальним документом, прийнятим Радою Європи, у цій сфері вважається «Європейська Конвенція з прав людини» (далі – Конвенція) [2] від 1950 року. Європейський Суд з прав людини, що виступає центральним органом системи, вважає за потрібним розглядати Конвенцію під призмою верховенства права, що на їх думку є властивим для кожної статті даного документу. У преамбулі вищезгаданої Конвенції серед елементів спільної спадщини розкривається така складова як верховенство права, що виступає подальшим чинником створення Комісії з питань ефективності правосуддя та визначається як пріоритетна мета у Статуті Венеціанської комісії.

Діяльність Венеціанської комісії направлена на приймання рішень та оголошення висновків, проведення досліджень в області захисту основних прав, включаючи, зокрема, свободу асоціацій, заборону дискримінації, боротьба з тероризмом, свободу зібрань, свободу вираження думок і свободу совісті та релігії. Таким чином, Венеціанською комісією було розроблено робочий інструмент щодо оцінки рівня дотримання принципу верховенства права на національному рівні держав-членів Ради

Європи, що сформовано у документі під назвою «Контрольний список верховенства права» [3]. Вказаний список включає п'ять важливих елементів:

1. Законність.
2. Правова визначеність.
3. Запобігання зловживанню владою.
4. Рівність перед законом та недискримінація.
5. Доступ до правосуддя.

У Контрольному списку також розглядаються такі актуальні виклики верховенству права, як корупція та економічні злочини, тероризм та кібертероризм. Так, у звіті, що датується 25–26 березням 2011 року, [4] детально трактується кожний із вищезазначених елементів. Важливу роль приділяють саме забороні дискримінації та затвердженню рівності перед законом, що визначаються як рівнозначні поняття та становлять основу принципу захисту прав людини. Як наслідок, у практиці Європейського Суду рівність прав та обов'язків кожної особистості перед законом слід вважати одним із складових принципу верховенства права.

Європейська система захисту прав людини стоїть на трьох стовпах, що тісно пов'язанні між собою, а саме: верховенство права, демократія та права людини. Ці складові доповнюють один одного та формують цілісну структуру, де без верховенства права унеможлиблюється оцінка ефективності реалізації захисту прав людини з юридичної точки зору, а також постає загроза зловживання владою, що може призвести до втрати демократичного контролю суспільства.

Джерела:

1. Статут Ради Європи : Міжнародний документ № 994_001. Офіційний вісник України. 2014. № 26. Ст. 215.
2. European Convention on Human Rights. *European Court of Human Rights*. URL: https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ENG.pdf (дата звернення: 01.12.2020).
3. Rule of Law Checklist, adopted by the Venice Commission at its 106th Plenary Session (Venice, 11–12 March 2016). *Venice Commission*. URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2016\)007-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2016)007-e) (дата звернення: 01.12.2020).
4. Report on the rule of law – Adopted by the Venice Commission at its 86th plenary session (Venice, 25–26 March 2011). *Venice Commission*.

URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2011\)003rev-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2011)003rev-e) (дата звернення: 01.12.2020).

Науковий керівник – д.політ.н., професор, проректор з міжнародних зв'язків ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК» Ткач Д. І.